

I närheten av det gömda, glömda, inkapslade

Erik Bergqvist avlyssnar och genomskådar Jonas Modigs sjunde och hittills mest helgjutna diktsamling.

Det går snabbt att lotsas in i Jonas Modigs poesi; komplikationerna kommer sedan. Det är lite som när man blir tilltalad av en främling vid en lantlig busshållplats eller låt oss säga vid en brygga i väntan på båten till fastlandet: man hör inte exakt vad den andra säger, upptagen som man är med att konstatera själva scenen, som är bekant och ändå alldeles ny: tomhet, väntan, tystnad som plötsligt har brutits; två medvetanden i ryckvis, förhoppningsvis fredliga inskott, det kanske blåser också och vissa ord sväljs iväg. Och så kommer båten. Ja, säger man och plockar upp mobilen för kanske åttonde gången på en kvart, där kommer den. Någorlunda i tid. Ja –

I Modigs dikter känner vi strax igen det nordiska landskapet; årstiderna och den folklesa inredningen; karghet, stora avstånd och därmed en massa ensamhet, som dikten emellertid fyller och samtidigt understryker, dras isär av. Det yttre rummet, som hos Modig gärna består av vatten, öar och skär (därav min inledande båtbygga), är också tematiskt. Landskap och väderlek är psyke; privat lodning och världsdjup glider samman. Vegetation, årstider och även mer abstrakta former gestaltar, imiterar eller supplerar tänkandet runt urgamla filosofiska frågor om beständighet och förändring. Och där någonstans, i själva igenkänningen är man plötsligt hjälplöst vilse. Då är man inne i dikten, inne också i sig själv.

Modigs nya diktsamling Mellan öarna i de långa sunden är poetens sjunde och mest helgjutna bok, den skickligast härdade, skulle jag säga. Det har hos Modig ibland funnits en svaghet för lite teknisk, nästan byråkratisk vokabulär. Det är nog dels ironiskt menat, och dels i linje med en strävan att distansera röst från stoff, inre rörelse från yttre. Att ge kontur åt det där som egentligen inte har någon kontur men som tycks få det, stundvis, genom våra sinnen och begrepp. Vi är därmed inte så långt från vad Kant kallade åskådningsformer.

Det har ibland också funnits en liten tendens till överskott, till att addera den där sista snygga men kanske inte helt nödvändiga, kanske i första hand verstekniskt motiverade figuren. I den nya samlingen märker man knappast av något sådant överskott. Bildspråket är vackert men hejdar sig i just rätt ögonblick:

Högt ovanför fiskgjusens spaning,
en cirkelrörelse i tålamod
när blänket från en löjas vita buk
släcks av ett åskmoln söderöver

Redan vid första genomläsningen markerar jag fraser och glosor som ”det avståndslösa, utan centrum”, ”det namnlösa och icke kartlagda”, ”bråddjup”, ”det väldigas domäner”, och hur sådana storheter skaver och halkar mot det hägnade, näralliggande, uppmätta, sägbara. Också det som hör till den mänskliga sfären i allmänhet: städer, instrument, projekt, föremål. Den här matrisen, som också kunde kategoriseras som dynamiken mellan mänskliga referenssystem och allt det som undslipper, överlever och motsäger dessa system – låt oss kalla det naturen – återfinns också i Modigs tidigare samlingar, antingen uttalad eller implicit.

”Tillbaka till början” heter en sektion (av nio) i den nya samlingen. Miljön är marin, komponenterna alldeles normala, men kombinerandet bär den envetna, allegoriska drömmens sigill:

Tillbaka. Finns den kvar,
en utgångspunkt, en avgångsbrygga
ännu fixerad där den fick sin roll
i sundets smala öga,
en passage till öppna vatten,
dit vi var på väg, är kvar
på väg mot djupa vikar, gråa berg
bland öarna som trängs,
som sluter sig i tystnad,
vänder ryggen, mot öppet vatten.

Det finns många dikter i den här boken med ungefär samma material och verkan: en till synes okomplicerat återgiven naturscen, som samtidigt har karaktären av något låst och slutet. Modig frilägger samma olöslighet också där naturen inte bistår med rekvisita (och så måste förstås en naturdiktare värd namnet kunna gå till väga). Ta dessa nästan demoniskt lugna och förvirrade ord:

Konferensen är slut,
jag var där, när kom jag dit?
Jag kände igen några,
jag har glömt vilka.
Jag kände igen några jag kände.
Jag kände några jag kände igen.
Jag kände igen mig.

Modig är ganska tacksam att citera; det är gott om liksom branta men behärskade, i tonen en aning syrliga konklusioner som är både roande och oroande och som leder direkt in den existentiellt-kosmiska tematiken: "Allt blir sig likt", "småtimmarnas otrygga frid", "Någonting hade hänt. / Ingenting hände." Men det är viktigt att man också följer de längre bågar som böjs både inom och mellan enskilda dikter. Låt oss göra en sådan förflyttning:

En dag på höjden bakom långa kärret
hade en nygjord slutavverkning öppnat sikten
och jag såg långt, tvärsöver sjön
en klar septemberdag med vackra färger,
hur vindkraftverkens täta svärm av snurror
vispade rymden ren där borta
på andra sidan sjön, en annan värld,
omöjlig att nå, men inte avstängd,
inte spärrad mot mig och mina brister,
min föreställning och förvissning.
Jag vet ju vad jag såg.

Modigs poesi frambringar ofta den här typen av moduler av det förhandenvarande och avlägset skymtande. Det är inte fråga om jordisk verklighet kontra metafysisk hinsidesdimension, snarare om verklighetens benägenhet att klyvas – i nära och fjärran, konkret och eteriskt, trovärdigt och bedrägligt. Men det är sällan dessa gränser påtalas så sangviniskt, nästan larsgustafssonskt, som i det nyss citerade stycket, men då är förvisso den som talar här är en kanin. Ja, den långörade, oväntat filosofiskt sinnade vännen (eller ovännen) från Modigs förra bok, Kaninen rymde, får några sidor i den aktuella samlingen. Det blir en liten frist, trots att kaninens tankeproblem väsentligen är samma som de mänskliga diktjagens. Lite lätthet ger också passager där versen (blankvers, terziner) fått en större roll.

Mellan öarna i de långa sunden rör sig, för att nämna en annan nivå där viktiga saker sker, i närheten av det gömda, glömda, väntande, inkapslade.

Minne och frånvarande men tänkbar plats. Bottenlös saknad, bottenlös botten. Frånvändhet, för- eller efterspråkighet. Man får ibland intrycket att scenerna redan förelegat; att poeten helt enkelt (fast det förstås aldrig är enkelt) tagit ett kanske ofrivilligt steg framåt, upptäckt vad det nu är, orkat hålla blicken fast och varsamt halat in detta något fram till "dagsljusets mellanskikt", bärgat tillräckligt och – släppt taget, så att det åter absorberas av det mörker det bebor och utgör. Det som står oss till buds är avtryck eller diagram över materiens och den levda tidens kolliderande och samverkande energier. I vidare mening tror jag att för poeten Jonas Modig är detta något, som vår uppmärksamhet ger form, tiden själv. Och –

Tiden läker inte, gräver bara djupare i såren,
vill åt aortan, vill slå hål på pulsen
och visa vem som slutligt härskar

som det heter i en dikt från en tidigare samling, *Vinter i sommarhuset* (2011). Tiden mal ner oss – och danar oss. Den är den gåva som ständigt tas ifrån oss: det är så den finns. Den ger oss förvåning, längtan, bävan, vetskapen att "Allt går igen, drar förbi och glöms" men också oförklarliga öppningar: "Sikten oförminskat klar. / Ljuset grönt."

Jag vill avrunda med att citera vad jag uppfattar som den centrala dikten i den nya boken – dikt, eller ska vi säga dess origo eller negerande urcell. Härifrån, tänker jag mig, har Jonas Modig dirigerat de andra dikterna, som en halvt osynlig maestro sin gråskimrande kammarorkester:

Det är egentligen inte här
inte heller nu. Det är
en broöppning, ett tillfälligt stopp.
Tyst. Väntan.
Men spelplanen är borta.
Inte bortglömd, inte alls.
Borta.

LYRIK

Mellan öarna i de långa sunden

Jonas Modig

Norstedts, 2017

Författarfoto: Göran Segeholm